

ΘΕΩΡΙΑ & ΠΡΑΞΗ
**ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΥ**

Συνταγματικό - Διοικητικό & Ευρωπαϊκό Δίκαιο

ΕΤΟΣ 2014 / ΤΕΥΧΟΣ 10-11

Ευγενία Β. Πρεβεδούρου,
Αν. Καθηγήτρια Νομικής ΑΠΘ

*Συνέχιση της δίκης σε
περίπτωση παύσης της
ισχύος της προσβαλλόμενης
πράξης λόγω έκδοσης νέας
πράξης ομοίου περιεχομένου
(άρθρο 32 παρ. 2 του
ΠΔ 18/1989)*

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΝΑΤΥΠΟ

nbonline.gr

ΨΗΦΙΑΚΗ ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Ευγενία Β. Πρεβεδούρου,
Αν. Καθηγήτρια Νομικής ΑΠΘ

**Συνέχιση της δίκης σε περίπτωση παύσης
της ισχύος της προσβαλλόμενης πράξης λόγω
έκδοσης νέας πράξης ομοίου περιεχομένου
(άρθρο 32 παρ. 2 του ΠΔ 18/1989)**

*Ανάτυπο από τη «Θεωρία & Πράξη Διοικητικού Δικαίου»
Τεύχος 10-11 / Έτος 2014*

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕΒΕ

Μαυρομιχάλη 23, 106 80 Αθήνα • Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

αιτών δεν προβάλλει νέους λόγους ακυρώσεως με το κατατεθέν δικόγραφο, ο νόμος θεωρεί ότι κατά της νέας πράξεως προβάλλονται οι λόγοι που είχαν ήδη προβληθεί κατά της πράξεως, της οποίας έπαυσε η ισχύς. Η νεότερη, εξάλλου, πράξη είναι σε κάθε περίπτωση συμψηφισμένη με την αρχική, αφού μόνο δια του τρόπου αυτού καθίσταται επιβεβλημένη η επίτευξη του σκοπού της διατάξεως του άρθρου 32 παρ. 3 του ΠΔ/τος 18/1989 (βλ. αιτιολογική έκθεση άρθρου 31 Ν 3772/2009), που συνίσταται, μεταξύ άλλων, στην αποφυγή της ανάγκης να εγερθεί από τον αιτούντα νέα ακυρωτική δίκη κατά της νεότερης πράξεως. Ενόψει των ανωτέρω, εφόσον δηλαδή η κατ' εφαρμογή του άρθρου 32 παρ. 3 του ΠΔ/τος 18/1989 «συνέχιση» της δίκης συνιστά σε κάθε περίπτωση ουσιώδη διεύρυνση του αρχικού αντικειμένου της υπό την εκθεθείσα έννοια, ο νόμος απαιτεί ρητώς την τήρηση έγγραφης προδικασίας, που συνίσταται στην κατάθεση και κοινοποίηση εντός ορισμένης προθεσμίας στον αντίδικο του αιτούντος αυτοτελούς δικογράφου, επέχοντος από δικονομικής απόψεως θέση συμπληρωματικού προς το αρχικό ενδίκου βοηθήματος. Και ναί μεν είναι δυνατόν ο νομοθέτης να καταστήσει με συγκεκριμένη ειδική ρύθμιση (βλ. π.χ. άρθρα 21 παρ. 6, 25 παρ. 1 εδ. τελευταίο, 49 παρ. 3 ΠΔ 18/1989) σχετική και επομένως ίασημη τη δικονομική ακυρότητα διαδικαστικής πράξεως του διαδίκου, που οφείλεται στη μη τήρηση διατάξεων που αφορούν τις κατά νόμο κοινοποιήσεις δικογράφου, αν οι υφιστάμενοι δικονομική βλάβη διάδικοι δεν αντιλέγουν, πλην, ακόμη και αν ήθελε θεωρηθεί ότι η ως άνω ίαση της ακυρότητας είναι δυνατή και εν σιωπή του νόμου, όπως στην περίπτωση της παρ. 3 του άρθρου 32 του ΠΔ 18/1989, τέτοια δυνατότητα δεν υφίσταται, αν δεν υπάρχει ρητή περί του αντιθέτου πρόβλεψη στο νόμο, ως προς την προθεσμία καταθέσεως του οικείου κατά περίπτωση δικογράφου. Τούτο δε, διότι η προθεσμία αυτή -αντιθέτως προς την προθεσμία της κοινοποιήσεως- δεν τίθεται μόνο ούτε κυρίως προς όφελος της υπερασπίσεως των δικαιωμάτων των διαδίκων κατά των οποίων στρέφεται το δικόγραφο, αλλά συνιστά αντικειμενική προϋπόθεση του παραδεκτού της ασκήσεως του οικείου δικονομικού δικαιώματος, η μη τήρηση της οποίας προξενεί απόλυτη και όχι σχετική ακυρότητα της αντίστοιχης διαδικαστικής πράξεως. Κατά συνέπεια, η μη τήρηση της προθεσμίας του άρθρου 32 παρ. 3 του ΠΔ/τος 18/1989, με την κατάθεση από το αιτούν σωματείο αυτοτελούς δικογράφου έξι (6) τουλάχιστον πλήρεις ημέρες προ της πρώτης συζητήσεως (εν προκειμένω κατατέθη σχετικό υπόμνημα μόλις την προτεραία της συζητήσεως), χωρίς μάλιστα να ζητηθεί και χορηγηθεί, συντρεχούσης περιπτώσεως, η κατά το άρθρο 32 παρ. 3, εδ. τελευταίο, του ΠΔ/τος 18/1989 προβλεπόμενη αναβολή συζητήσεως της υποθέσεως σε σύντομη δικάσιμο, προκειμένου να τηρηθεί η νόμιμη προθεσμία, κατέστησε απολύτως άκυρη τη σχετική διαδι-

καστική πράξη του αιτούντος σωματείου και δεν επάγεται κατά νόμο τη συνέχιση της παρούσης δίκης, είναι δε αδιάφορο από την άποψη αυτήν ότι το Ελληνικό Δημόσιο παρέστη κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της υποθέσεως και δεν αντέλεξε ως προς την τήρηση της ανωτέρω προθεσμίας. Συνεπώς, στην κρινόμενη περίπτωση, η δίκη θα πρέπει να κηρυχθεί κληρονομή, διότι η νεώτερη από 14.5.2010 υπουργική απόφαση αντικατέστησε την προσβαλλόμενη με την κρινόμενη αίτηση πράξη, η οποία έχει παύσει να ισχύει, το αιτούν δε σωματείο δεν έχει, κατά τα προεκτεθέντα, ιδιαίτερο έννομο συμφέρον για τη συνέχιση της δίκης κατά την διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 32 του ΠΔ 18/1989, ούτε τήρησε τη διαδικασία της παρ. 3 του ίδιου άρθρου. Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι *Ηρ. Τσακόπουλος, Άννα Καλογεροπούλου* και *Όλγα Ζύγουρα*, οι οποίοι υποστήριξαν την εξής γνώμη: Κατά την έννοια της διατάξεως του άρθρου 32 παρ. 3 του ΠΔ 18/1989, αν το προβλεπόμενο στην διάταξη αυτή δικόγραφο (υπόμνημα) κατατεθεί την προτεραία της συζητήσεως και όχι έξη πλήρεις ημέρες προ αυτής, το περιεχόμενο στο δικόγραφο αυτό αίτημα συνεχίσεως της δίκης δεν απορρίπτεται ως απαράδεκτο αν (i) δεν προβάλλονται με αυτό νέοι λόγοι ακυρώσεως (οπότε το Δημόσιο θα έπρεπε να έχει άνεση χρόνου για να τους αντικρούσει) και (ii) επί του αιτήματος συνεχίσεως της δίκης δεν αντιλέγει η διάδικος Διοίκηση. Έτσι το μεν Δημόσιο δεν υφίσταται δικονομική βλάβη (ειδάλλως θα είχε αντιλέξει) επιτυγχάνεται δε η κατά το δυνατόν ταχύτερη διεκπεραίωση της υποθέσεως και, άρα, η αποτελεσματικότερη απονομή της δικαιοσύνης. Επομένως κατά την μειοψηφήσασα γνώμη, εφ' όσον στην προκειμένη περίπτωση ναί μεν το δικόγραφο (υπόμνημα) του αιτούντος σωματείου κατατέθηκε την προτεραία της συζητήσεως της υποθέσεως στο Τμήμα, πλην ούτε περιέχονται σε αυτό νέοι λόγοι ακυρώσεως, ούτε το Δημόσιο αντέλεξε επί του περιεχομένου στο δικόγραφο αιτήματος συνεχίσεως της δίκης, η δίκη αυτή θα έπρεπε να συνεχισθεί.

[Καταργεί την δίκη.]

Παρατηρήσεις

Συνέχιση της δίκης σε περίπτωση παύσης της ισχύος της προσβαλλόμενης πράξης λόγω έκδοσης νέας πράξης ομοίου περιεχομένου (άρθρο 32 παρ. 2 του ΠΔ 18/1989)

I. Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

1. *Μοιλονότι πρόκειται για δικονομικό γεγονός τεχνικού χαρακτήρα, η κατάργηση της δίκης¹ συνδέεται με*

1. Για την κατάργηση της δίκης στην ελληνική βιβλιογραφία, βλ. *Χρ. Γεραρή*, Παρατηρήσεις στην ΣτΕ Ολ 1101/1975, ΤοΣ 1976, σ. 77 (79): *Δ. Κοντόγιωργα-Θεοχαροπούλου*, Οι περιοριστικές τάσεις

την άσκηση του δικαιώματος δικαστικής προστασίας, το οποίο αποτελεί βασική εγγύηση όλων των ουσιαστικών θεμελιωδών δικαιωμάτων. Δεδομένου ότι η επιτάχυνση της δίκης και, συνακολούθως, η αποτελεσματικότητα της δικαστικής προστασίας βρίσκονται στο επίκεντρο της νομοθετικής επικαιρότητας και της «νομολογιακής πολιτικής» των ευρωπαϊκών δικαστηρίων και, συνακολούθως, της επιστημονικής συζήτησης², η κατάργηση της δίκης, ως μέσον ελάφρυνσης του δικαστή, αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Πράγματι, αποτελεί ένα από τα βασικά σημεία συμβιβασμού του δικαιώματος δικαστικής προστασίας, το οποίο επιτάσσει την επίλυση της διαφοράς και την έκδοση οριστικής απόφασης που περατώνει τη δίκη, και του δημόσιου συμφέροντος για ταχεία και ποιοτική απονομή της δικαιοσύνης, το οποίο προϋποθέτει την αποσυμφόρηση των δικαστηρίων και την αποτροπή διεξαγωγής άσκοπων δικών, λειτουργεί δε και ως παράμετρος αποτελεσματικότητας του ατομικού δικαιώματος δικαστικής προστασίας. Κατά συνέπεια, η διαμόρφωση του νομικού καθεστώτος της κατάργησης της δίκης πρέπει να αποτελεί τη συνισταμένη των δύο αυτών σκοπών. Στο πνεύμα αυτό εντάσσεται η ρύθμιση του άρθρου 32 παρ. 3 του ΠΔ 18/1989, η οποία επιτρέπει τη συνέχιση της ακυρωτικής δίκης στην περίπτωση κατά την οποία, μετά τη λήξη ισχύος της προσβαλλόμενης πράξης, εκδόθηκε νεότερη ομοίου περιεχομένου και εξασφαλίζει εξοικονόμηση χρόνου και ενίσχυση της δικαστικής προστασίας του διαδίκου, ο οποίος απαλλάσσεται από την υποχρέωση άσκησης νέου ενδίκου βοηθήματος κατά της δεύτερης πράξης³.

2. Με την απόφαση ΣτΕ Ολ 3175/2014, η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας ερμήνευσε τον κανόνα της παραγράφου 3 του άρθρου 32, παρέχοντας διευκρινίσεις τόσο ως προς τη λειτουργία που επιτελεί η νέα δικονομική δυνατότητα την οποία θεμελιώνει η εν λόγω διάταξη όσο και ως προς τις λεπτομέρειες εφαρμογής της. Η νέα ρύθμιση επιτρέπει στον αιτούντα να αποτρέψει ο ίδιος την κατάργηση της δίκης στην περίπτωση λήξης της ισχύος, τροποποίησης ή αντικατάστασης της προσβαλλόμενης πράξης με την έκδοση νεότερης πράξης ομοίου περιεχομένου, καταθέτοντας ιδιαίτερο δικόγραφο και προβάλλοντας ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις του νόμου⁴. Με τον τρόπο αυτόν, μεταβάλλεται, ουσιαστικά, το αντικείμενο της δίκης, με συνέπεια να προβλέπεται η δυνατότητα προβολής νέων λόγων ακύρωσης, που αφορούν στη νέα πράξη. Ειδικότερα, η διάταξη έχει διατυπωθεί ως εξής: «3. Αν η κατά την προηγούμενη παράγραφο [2] παύση της ισχύος της προσβαλλόμενης πράξεως οφείλεται στο ότι αυτή ήταν περιορισμένης χρονικής ισχύος και μετά τη λήξη της εκδόθηκε νεότερη πράξη ομοίου περιεχομένου ή στο ότι αυτή τροποποιήθηκε ή αντικαταστάθηκε με πράξη η οποία εξακολουθεί να είναι δυσμενής για τον αιτούντα, η δίκη δεν καταργείται αν ο αιτών προβάλλει με δικόγραφο, κατατιθέμενο έξι (6) πλήρεις ημέρες πριν από την πρώτη συζήτηση της υποθέσεως, σχετικό ισχυρισμό και ζητήσει τη συνέχιση της δίκης. Με το δικόγραφο αυτό, ο αιτών μπορεί να προβάλλει και νέους λόγους ακυρώσεως, στρεφόμενους κατά της νέας πράξεως. Μπορεί επίσης με το ίδιο δικόγραφο να παραιτείται από την προσβολή πράξεων ή από λόγους ακυρώσεως που δεν έχουν αντικείμενο. Με αίτημα του διαδίκου, που υποβάλλεται και προφορικά στο ακροατήριο, η συζήτηση αναβάλλεται για σύντομο

της νομολογίας του ΣτΕ επί αιτήσεων ακυρώσεως κατά πράξεων περιορισμένης χρονικής ισχύος (Η περιοριστική υπό του ΣτΕ ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 32 § 2 του ΝΔ 170/1973, ΔιΔικ 1989, σ. 977· *Ι. Μαθιουδάκη*, Η κατάργηση της ακυρωτικής δίκης κατ' άρθρο 32 ΠΔ 18/89 και το ιδιαίτερο έννομο συμφέρον για τη συνέχισή της, *Αρμεν*. 61/2007, σ. 192· *Ε. Πρεβεδούρου*, Η κατάργηση της διοικητικής δίκης, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2012· *Αθ. Ράντου*, Τινά περί της διατάξεως του άρθρου 32 παρ. 2 του ΝΔ 170/73. Παύσις ισχύος της προσβαλλόμενης πράξεως - διατήρησης του αντικείμενου της δίκης, *ΕΔΔΔ* 1978, σ. 140 (142)· *Δ. Ψαρού*, Παραδεκτόν της αιτήσεως κατά διοικητικών πράξεων περιορισμένης χρονικής ισχύος, *ΕΔΔΔ* 1961, σ. 233.

2. Βλ. ενδεικτικά, στην ελληνική βιβλιογραφία, *Γ. Δελλή*, Η διοικητική δικαιοσύνη σε αναζήτηση ταυτότητας. Ανατρέποντας το μύθο της «ωραίας κοιμωμένης», *Νομική Βιβλιοθήκη*, 2013.
3. Το γερμανικό διοικητικό δικονομικό δίκαιο προβλέπει σχετικό, σαφώς ευρύτερο, θεσμό, στο άρθρο 113 παρ. 1 τέταρτο εδάφιο του *Verwaltungsgerichtsordnung* (VwGO), το οποίο ορίζει τα εξής: «Hat sich der Verwaltungsakt vorher durch Zurücknahme oder anders erledigt, so spricht das Gericht auf Antrag durch Urteil aus, daß der Verwaltungsakt rechtswidrig gewesen ist, wenn der Kläger ein berechtigtes Interesse an dieser Feststellung hat». Πρόκειται για λεγόμενη *Fortsetzungsfeststellungsklage*, με την οποία ζητείται από το δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι η προ-

σβαλλόμενη διοικητική πράξη, η οποία ανακλήθηκε ή της οποίας το περιεχόμενο εξαντλήθηκε κατ' άλλο τρόπο μετά την άσκηση του ενδίκου βοηθήματος, ήταν παράνομη, εφόσον ο προσφεύγων έχει έννομο συμφέρον στην αναγνώριση αυτή. Βλ. ενδεικτικά, *Knauff*, in *Kl. F. Gärditz, Verwaltungsgerichtsordnung (VwGO) mit Nebengesetzen*, Heymann, 2013, Art. 113, αρ. περ. 34-69, με εκτενή ειδική βιβλιογραφία.

4. Εάν ο διάδικος δεν ζητήσει τη συνέχιση της δίκης σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 3 του άρθρου 32 του ΠΔ 18/1989 και δεν τηρηθεί η σχετική διαδικασία, η δίκη καταργείται, ΣτΕ 547/2010: με τη μεταίωση του διαγωνισμού, επήλθε λήξη της ισχύος των προσβαλλόμενων πράξεων, δηλαδή της απόρριψης της προδικαστικής προσφυγής του άρθρου 3 παρ. 2 του Ν 2522/1997 και της πράξης με την οποία οι προσφορές της αιτούσας θεωρήθηκαν τεχνικώς μη αποδεκτές. Ως εκ τούτου εξέλιπε το αντικείμενο της δίκης, η οποία κηρύχθηκε καταργημένη, σύμφωνα με το άρθρο 32 παρ. 2 του ΠΔ 18/1989, εφόσον η αιτούσα δεν επικαλέσθηκε ιδιαίτερο έννομο συμφέρον για τη συνέχισή της, ούτε τήρησε την προβλεπόμενη από την παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου διαδικασία. Έτσι και ΣτΕ 818/2010, σκέψη 9, 1186/2010, σκέψη 3.

χρονικό διάστημα προκειμένου να κατατεθεί και να κοινοποιηθεί στον αντίδικο το δικόγραφο αυτό, μέσα στην ίδια προθεσμία πριν από τη νέα δικάσιμο».

3. Με την προσθήκη της τρίτης παραγράφου στο άρθρο 32, ο νομοθέτης επιδιώκει να καλύψει ένα σημαντικό κενό στον μηχανισμό της κατάργησης της δίκης, το οποίο ανέκυπτε στις περιπτώσεις παύσης της ισχύος της προσβαλλόμενης πράξης⁵ που προβλέπει η παράγραφος 2 του άρθρου 32 του ΠΔ 18/1989⁶. Ειδικότερα, επιχειρεί να αποτρέψει την καθυστέρηση παροχής ουσιαστικής δικαστικής προστασίας στον διάδικο όταν η διοίκηση εκδίδει αλληπάλληλες, παρόμοιες κατά περιεχόμενο, πράξεις, η έκδοση καθεμιάς από τις οποίες προκαλεί την κατάργηση της δίκης που είχε ανοίξει με την άσκηση αίτησης ακυρώσεως κατά της προηγούμενης πράξης και αναγκάζει τον διοικούμενο να ασκήσει νέα αίτηση ακυρώσεως. Τούτο συμβαίνει όταν η διοίκηση είτε εκδίδει νέα πράξη με περιεχόμενο όμοιο προς αυτό της προσβαλλόμενης, της οποίας η ισχύς έληξε κατά την εκκρεμοδικία επειδή ήταν πράξη περιορισμένης χρονικής ισχύος, είτε αντικαθιστά ή τροποποιεί την προσβαλλόμενη πράξη χωρίς να την καταργεί ρητώς. Στη νομολογία διαμορφώθηκε η τάση κατάργησης της δίκης στις περιπτώσεις, κατά τις οποίες η προσβαλλόμενη πράξη καταργείται, ή αντικαθίσταται ή τροποποιείται ουσιαστικά -εκτός εάν ο αιτών επικαλεστεί και αποδείξει ιδιαίτερο έννομο συμφέρον που δικαιολογεί τη συνέχιση της δίκης⁷- και συνέχισής της όταν η νεότερη πράξη επιφέρει επουσιώδεις τροποποιήσεις, οπότε ο δικαστής τη θεωρεί συμπροσβαλλόμενη, διευρύνοντας έτσι το αντικείμενο της δίκης⁸. Επομένως, το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της παραγράφου 3 είναι στενότερο αυτού της παραγράφου 2, η οποία καλύπτει κάθε περίπτωση λήξης της ισχύος της προσβαλλόμενης πράξης, ανεξαρτήτως του αν η Διοίκηση εξέδωσε ή όχι νέα πράξη. Περαιτέρω, στην παράγραφο 3, το έννομο συμφέρον έγκειται στον δυσμενή για τον αιτούντα χαρακτήρα της νέας πράξης, ενώ στην παράγραφο 2, ο αιτών πρέπει να επικαλεστεί και να αποδείξει ιδιαίτερο έννομο συμφέρον.

5. Για τις διάφορες περιπτώσεις λήξης της ισχύος της πράξης ως προϋπόθεση της κατάργησης της δίκης, βλ. *Ε. Πρεβεδούρου*, Η κατάργηση της διοικητικής δίκης, ό.π., σ. 167 επ.

6. Κατά τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 32 του ΠΔ 18/1989, «[κ] αταργείται ομοίως η δίκη αν μετά την άσκηση της αίτησης ακυρώσεως και έως την πρώτη συζήτηση της υποθέσεως η προσβαλλόμενη πράξη έπαυσε για οποιοδήποτε λόγο να ισχύει, εκτός αν ο αιτών επικαλείται ιδιαίτερο έννομο συμφέρον που δικαιολογεί τη συνέχιση της δίκης».

7. Κατ' εφαρμογή της παραγράφου 2 του άρθρου 32 του ΠΔ 18/1989.

8. Βλ. ΣτΕ 3262/2003, 1528/2008, 2332, 2472/2009, 2474/2011.

II. Η προθεσμία κατάθεσης του υπομνήματος (ΣτΕ Ολ 3175/2014)

4. Ερμηνεύοντας τη διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 32 του ΠΔ 18/1989, το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε ότι θεσπίζει «ειδική περίπτωση συνέχισης της ακυρωτικής δίκης, πέραν αυτής της παρ. 2 του άρθρου 32 του ΠΔ 18/1989, η οποία έχει ανοιχθεί με την άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως κατά διοικητικής πράξεως, της οποίας η ισχύς έπαυσε είτε διότι η πράξη ήταν περιορισμένης χρονικής ισχύος και μετά τη λήξη της εκδόθηκε νεότερη πράξη ομοίου περιεχομένου ή αυτή τροποποιήθηκε ή αντικαταστάθηκε με πράξη που εξακολουθεί να είναι δυσμενής για τον αιτούντα. Στην ειδική αυτή περίπτωση δεν διατηρείται απλώς, μετά τη σύννομη άσκηση του σχετικού δικαιώματος προς παροχή δικαστικής προστασίας από τον αιτούντα, το αρχικό αντικείμενο της δίκης, αλλά η δίκη συνεχίζεται με ουσιαστικά διευρυμένο αντικείμενο, το οποίο προσδιορίζεται από την προσβολή όχι μόνο της αρχικής, αλλά και της νεώτερης διοικητικής πράξεως, η οποία εκδόθηκε μετά την παύση της ισχύος της αρχικώς προσβληθείσας». Η δικονομική αυτή συνέπεια (ουσιώδης διεύρυνση κατ' αντικείμενο της αρχικής δίκης⁹) προκύπτει σαφώς από το γράμμα της διάταξης της παραγράφου 3 του άρθρου 32 του ΠΔ 18/1989, η οποία παρέχει στον αιτούντα τη δυνατότητα να προβάλει με το κατατιθέμενο δικόγραφο «και νέους λόγους ακυρώσεως, στρεφόμενους κατά της νέας πράξεως», καθώς και «να παραιτείται από την προσβολή πράξεων

9. Αντικείμενο της δίκης δεν είναι η προσβαλλόμενη διοικητική πράξη, δηλαδή το αντικείμενο της προσβολής (Angriffsgegenstand), αλλά η προσβολή που η πράξη επέφερε σε έννομο συμφέρον του διαδίκου ή, κατά άλλη διατύπωση, ο ισχυρισμός του ασκήσαντος το ένδικο βοήθημα ότι αυτό είναι παραδεκτό και βάσιμο, ο οποίος οδηγεί στον δικαστικό έλεγχο για τη διαπίστωση της νομιμότητας ή της παρανομίας της πράξης (Γλ. *Σιούτη*, Το έννομο συμφέρον στην αίτηση ακυρώσεως, σ. 244· *Χ. Χρυσανθάκη*, Το Δεδικασμένο της Ακυρωτικής Αποφάσεως του ΣτΕ, σ. 1991, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σ. 133. Βλ. και *Π. Δ. Δαγτόγλου*, Δικονομικό Δίκαιο, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2010, αρ. περ. 265, κατά τον οποίο, στην περίπτωση της αίτησης ακύρωσης, το δικονομικό αντικείμενο της δίκης είναι η έριδα γύρω από τη συνδρομή των προϋποθέσεων του παραδεκτού της και το ουσιαστικό αντικείμενο είναι ο ισχυρισμός ότι η προσβαλλόμενη πράξη ή παράλειψη της Διοίκησης είναι παράνομη και προσβάλλει έννομα συμφέροντα του αιτούντος. Βλ. και *Ε. Κουτούπα-Ρεγκάκου*, Το δεδικασμένο των αποφάσεων των Διοικητικών Δικαστηρίων, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2002, σ. 122, με σχετικές βιβλιογραφικές παραπομπές, κατά την οποία αντικείμενο της διοικητικής δίκης είναι η δικονομική αξίωση προς ακύρωση της προσβαλλόμενης πράξης, ή η αίτηση για την έκδοση απόφασης όπως αυτή καθορίζεται στο αίτημα του ασκηθέντος ενδίκου βοηθήματος. Κατά τον *Π. Λαζαράτο*, Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, 2013, αρ. περ. 1287 επ., το αντικείμενο της διοικητικής δίκης προσδιορίζεται τριπολικά, δηλαδή από το αίτημα του ενδίκου βοηθήματος, την ιστορική αιτία και τη νομική αιτία).

ή από λόγους ακυρώσεως που δεν έχουν πλέον αντικείμενο». Δεδομένου ότι με την κατάθεση του νέου δικογράφου διευρύνεται το αντικείμενο της δίκης, ακόμη και στην περίπτωση που ο αιτών δεν προβάλλει νέους λόγους ακύρωσης με το εν λόγω δικόγραφο, ο νόμος θεωρεί ότι κατά της νέας πράξης προβάλλονται οι λόγοι που είχαν ήδη προβληθεί κατά της πράξης, της οποίας έπαυσε η ισχύς. Η νεότερη πράξη είναι σε κάθε περίπτωση συμπροσβαλλόμενη με την αρχική, αφού μόνο με τον τρόπο αυτό καθίσταται εφικτή η επίτευξη του σκοπού της διάταξης του άρθρου 32 παρ. 3 του ΠΔ 18/1989¹⁰ που συνίσταται, μεταξύ άλλων, στην αποφυγή της ανάγκης να εγερθεί από τον αιτούντα νέα ακυρωτική δίκη κατά της νεότερης πράξης.

A. Απόλυτη ακυρότητα της διαδικαστικής πράξης λόγω μη τήρησης της προθεσμίας κατάθεσης του υπομνήματος

5. Εφόσον η κατ' εφαρμογή του άρθρου 32 παρ. 3 του ΠΔ 18/1989 «συνέχιση» της δίκης συνιστά «ουσιώδη διεύρυνση του αρχικού αντικείμενου της» υπό την εκτεθείσα έννοια, «ο νόμος απαιτεί ρητώς την τήρηση έγγραφης διαδικασίας, που συνίσταται στην κατάθεση και κοινοποίηση εντός ορισμένης προθεσμίας στον αντίδικο του αιτούντος αυτοτελούς δικογράφου, επέχοντος από δικονομικής απόψεως θέση συμπληρωματικού προς το αρχικό ενδίκου βοηθήματος». Το ζήτημα που ανακύπτει εν προκειμένω έγκειται στο αν η μη τήρηση της ανωτέρω προθεσμίας των 6 πλήρων ημερών πριν από τη συζήτηση της υπόθεσης έχει ως συνέπεια την απόλυτη ακυρότητα της διαδικαστικής πράξης του αιτούντος. Το Συμβούλιο της Επικρατείας επισημαίνει ότι είναι δυνατόν ο νομοθέτης να καταστήσει με συγκεκριμένη ειδική ρύθμιση, όπως είναι τα άρθρα 21 παρ. 6, 25 παρ. 1 εδ. τελευταίο, 49 παρ. 3 του ΠΔ 18/1989, σχετική και, επομένως, ιάσιμη τη δικονομική ακυρότητα διαδικαστικής πράξης του διαδίκου, που οφείλεται στη μη τήρηση διατάξεων που αφορούν τις κατά νόμο κοινοποιήσεις δικογράφου, αν οι διάδικοι που υφίστανται δικονομική βλάβη δεν αντιλέγουν. Ακόμη όμως και αν γινόταν δεκτό ότι η ως άνω ίαση της ακυρότητας είναι δυνατή και εν σιωπή του νόμου, όπως στην περίπτωση της παρ. 3 του άρθρου 32 του ΠΔ 18/1989, τέτοια δυνατότητα δεν υφίσταται, αν δεν υπάρχει ρητή περί του αντιθέτου πρόβλεψη στο νόμο, ως προς την προθεσμία κατάθεσης του οικείου κατά περίπτωση δικογράφου. Πράγματι, η προθεσμία κατάθεσης -σε αντιδιαστολή προς την προθεσμία της κοινοποίησης- δεν τίθεται μόνο ούτε κυρίως προς όφελος της υπεράσπισης των

δικαιωμάτων των διαδίκων κατά των οποίων στρέφεται το δικόγραφο, αλλά συνιστά αντικειμενική προϋπόθεση του παραδεκτού της άσκησης του οικείου δικονομικού δικαιώματος, η μη τήρηση της οποίας προξενεί απόλυτη και όχι σχετική ακυρότητα της αντίστοιχης διαδικαστικής πράξης. Κατά συνέπεια, η μη τήρηση της προθεσμίας του άρθρου 32 παρ. 3 του ΠΔ 18/1989, με την κατάθεση από τον αιτούντα αυτοτελούς δικογράφου έξι τουλάχιστον πλήρεις ημέρες προ της πρώτης συζήτησης¹¹, χωρίς μάλιστα να ζητηθεί και χορηγηθεί, εάν συντρέχει περίπτωση, η κατά το άρθρο 32 παρ. 3 εδ. τελευταίο του ΠΔ 18/1989 προβλεπόμενη αναβολή συζήτησης της υπόθεσης σε σύντομη δικάσιμο, προκειμένου να τηρηθεί η νόμιμη προθεσμία, κατέστησε απολύτως άκυρη τη σχετική διαδικαστική πράξη του αιτούντος και δεν επάγεται κατά νόμο η συνέχιση της παρούσης δίκης. Δεν ασκεί εν προκειμένω επιρροή το γεγονός ότι ο αντίδικος, το Ελληνικό Δημόσιο, παρέστη κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της υπόθεσης και δεν αντέλεξε ως προς την τήρηση της ανωτέρω προθεσμίας.

6. Όσον αφορά την ανάληψη της έννοιας του νέου θεσμού και των συνεπειών του για το αντικείμενο της δίκης, η απόφαση συνιστά πρότυπο ενταχόμενο και τεκμηριωμένου νομικού λόγου και θα μπορούσε, αναμφίβολα, να αποτελέσει τμήμα εγχειριδίου διοικητικού δικονομικού δικαίου για τη σχετική θεματική. Ωστόσο, παρά τη δογματική συνέπεια και την ορθότητα, από αυστηρώς δικονομική σκοπιά, της συλλογιστικής του Δικαστηρίου, η προσέγγιση που υιοθετεί ως προς την προθεσμία κατάθεσης του δικογράφου, αφενός, καταλήγει σε ανεπιεκτική για τον διάδικο αποτελέσματα και, αφετέρου, δεν φαίνεται να συνάδει προς τον σκοπό της διάταξης, που έγκειται ακριβώς στην αποφυγή τόσο της καθυστέρησης στην ουσιαστική εκδίκαση της υπόθεσης όσο και της επιβάρυνσης του διαδίκου με την κατάργηση της εκκρεμούς δίκης και την άσκηση νέου ενδίκου βοηθήματος κατά πράξης με το ίδιο περιεχόμενο. Δεδομένου ότι ο μηχανισμός της κατάργησης της δίκης θα πρέπει να λειτουργεί ως μέσον απαλλαγής των δικαστηρίων από άσκοπες δίκες και επιτάχυνσης της ένδικης διαδικασίας αλλά και βελτίωσης της ποιότητας της δικαστικής απόφασης, να προάγει δηλαδή την αποτελεσματική έννομη προστασία, θα ήταν σκόπιμο να αποφεύγονται οι αυστηρές και ανελαστικές ερμηνευτικές εκδοχές των σχετικών δικονομικών διατάξεων¹².

10. Αιτιολογική έκθεση του άρθρου 31 του Ν 3772/2009.

11. Εν προκειμένω κατετέθη σχετικό υπόμνημα μόλις την προτε-
ραία της συζήτησης.

12. Ε. Πρεβεδούρου, Η κατάργηση της ακυρωτικής δίκης, όπ. π., σ.
331. Χαρακτηριστική συναφώς η απλοϊκή και ταυτόχρονα σοφή
παρατήρηση που ο Jean Rivero αποδίδει στον Huron, στο γνω-

Β. Μειοψηφούσα γνώμη: ίαση της ακυρότητας λόγω μη τήρησης της προθεσμίας κατάθεσης υπό προϋποθέσεις

7. Σημειώνεται ότι στην απόφαση υπήρξε και μειοψηφία, η οποία υιοθέτησε επιεικέστερη προσέγγιση, ερμηνεύοντας τη διάταξη του άρθρου 32 παρ. 3 του ΠΔ 18/1989 κατά τρόπο που διευκολύνει τη συνέχιση της δίκης. Κατά την άποψη αυτή, εάν το προβλεπόμενο στην ως άνω διάταξη δικόγραφο (υπόμνημα) κατατεθεί την προτεραία της συζήτησης και όχι έξη πλήρεις ημέρες προ αυτής, το περιεχόμενο στο δικόγραφο αυτό αίτημα συνέχισης της δίκης δεν απορρίπτεται ως απαράδεκτο αν (i) δεν προβάλλονται με αυτό νέοι λόγοι ακύρωσης (οπότε το Δημόσιο θα έπρεπε να έχει άνεση χρόνου για να τους αντικρούσει) και (ii) επί του αιτήματος συνέχισης της δίκης δεν αντιλέγει η διάδικος Διοίκηση. Έτσι η μεν Διοίκηση δεν υφίσταται δικονομική βλάβη (ειδίλλως θα είχε αντιλέξει), επιτυγχάνεται δε η κατά το δυνατόν ταχύτερη διεκπεραίωση της υπόθεσης και, άρα, η αποτελεσματικότερη απονομή της δικαιοσύνης. Πρόκειται για τελολογική και διασταλτική ερμηνεία της διάταξης, η οποία λαμβάνει υπόψη τόσο το συμφέρον του αιτούντος όσο και της αντιδίκου Διοίκησης, η οποία δεν στερείται του αναγκαίου χρόνου προετοιμασίας της άμυνάς της ενόψει συνέχισης της δίκης.

8. Είναι ενδιαφέρον ότι στην παραπεμπτική απόφαση του Δ' Τμήματος (ΣτΕ 2451/2012 7μ), επικράτησε άποψη όμοια με αυτή της μειοψηφίας στην Ολομέλεια, με το σκεπτικό ότι μια τέτοια ερμηνεία της εν λόγω διάταξης της παρ. 3 του άρθρου 32 του ΠΔ 18/1989 συνάδει με τον σκοπό που επιδιώκει ο νομοθέτης με τη θέσπισή της, την αποφυγή δηλαδή της καθυστέρησης απονομής στον διοικούμενο ουσιαστικής δικαστικής προστασίας, στην περίπτωση έκδοσης αλληπαλλήλων παρόμοιων κατά περιεχόμενο πράξεων, η έκδοση καθεμιάς από τις οποίες προκαλεί την κατάργηση της δίκης που είχε ανοίξει με την άσκηση αίτησης ακύρωσης κατά της προηγουμένης πράξης και αναγκάζει τον διοικούμενο να ασκήσει νέα αίτηση ακύρωσης¹³. Κατά τη συλλογιστική αυτή, ακόμη και αν γινόταν δεκτό ότι, κατά την έννοια της ανωτέρω διάταξης, για να συνεχισθεί η δίκη με βάση αυτήν, πρέπει

οπωσδήποτε να έχει κατατεθεί σχετικό υπόμνημα έξι τουλάχιστον ημέρες πριν από την πρώτη συζήτηση της υπόθεσης, ανεξαρτήτως αν αντιλέγει ή όχι ο αντίδικος επί μη τήρησης αυτής της προθεσμίας και αν, σε μια τέτοια περίπτωση, προβάλλονται ή όχι νέοι λόγοι κατά της νεότερης πράξης, στην περίπτωση κατάθεσης του υπομνήματος την προτεραία της συζήτησης δεν θα καταργείτο η δίκη, αλλά το Δικαστήριο θα ανέβαλλε απλώς τη συζήτηση της υπόθεσης, κατ' εφαρμογή της επίμαχης διάταξης. Ειδικότερα, θα ερμήνευε το υποβληθέν την παραμονή της συζήτησης από τον αιτούντα υπόμνημα υπό την έννοια ότι με αυτό υποβάλλεται αίτημα αναβολής συζήτησης της υπόθεσης, σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη. Στο πλαίσιο των συνθηκών της υπό εξέταση περίπτωσης, υπέρ της ως άνω ερμηνείας συνηγορούσε επιπλέον το σύντομο χρονικό διάστημα που μεσοβλήθηκε μεταξύ της ημερομηνίας κυκλοφορίας του φύλλου της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (31.5.2010), στο οποίο δημοσιεύθηκε η νεότερη πράξη, που αντικατέστησε την προσαβλημένη με την κρινόμενη αίτηση, και της συζήτησης της υπόθεσης (10.6.2010) και, επομένως, το μικρό χρονικό διάστημα που είχε στην διάθεσή του ο αιτών για να πληροφορηθεί τη δημοσίευση της νεότερης αυτής πράξης και να υποβάλει το προβλεπόμενο υπόμνημα έξι ημέρες πριν από τη συζήτηση της υπόθεσης.

9. Μια περαιτέρω προσπάθεια διάσωσης της δίκης εντοπίζεται στην ειδικότερη γνώμη¹⁴ που διατυπώθηκε, στο πλαίσιο της παραπεμπτικής απόφασης, κατά την οποία η νεότερη πράξη δεν επέφερε λήξη της ισχύος της προσαβλημένης με την κρινόμενη αίτηση αλλά τροποποίηση του περιεχομένου της. Ειδικότερα, η νέα πράξη διατήρησε σε ισχύ την προσαβλημένη και προέβη σε περαιτέρω αύξηση του τιμολογίου αμοιβής των φορτοεκφορτωτών ξηράς της περιοχής Αθηνών με επιβολή νέας ποσοστιαίας αύξησης επί του τιμολογίου αυτού, όπως είχε διαμορφωθεί με την προσαβλημένη πράξη. Δεδομένου ότι ο αιτών αμφισβητεί βασικώς τη συνταγματικότητα των διατάξεων, στις οποίες ερείδονται και οι δύο πράξεις, δεν τίθεται εν προκειμένω ζήτημα κατάργησης της δίκης ή συνέχισης αυτής κατά την έννοια της παραγράφου 3 του άρθρου 32 του ΠΔ 18/1989, αλλά έρευνας της νομιμότητας της προσαβλημένης με την κρινόμενη αίτηση απόφασης, όπως αυτή συμπληρώθηκε με την νεότερη υπουργική απόφαση, τυχόν δε αποδοχή των προσαβλημένων λόγων ακύρωσης θα οδηγούσε σε ακύρωση και των δύο αυτών αποφάσεων λόγω αντίθεσης των διατάξεων στις οποίες στηρίζονται σε υπερκείμενους κανόνες δικαίου.

στό άρθρο του «Le Huron au Palais Royal, ou réflexions naïves sur le recours pour excès de pouvoir, Dalloz 1962, chronique, σ. 37: «Nous autres, bons sauvages, nous sommes des esprits simples: nous pensons que la justice est faite pour le justiciable et que sa valeur se mesure en termes de vie quotidienne. Ce n'est pas le développement du droit qui nous intéresse, c'est la protection efficace qu'en tire le particulier».

13. Αιτιολογική έκθεση σχετικά με το άρθρο 31 του Ν 3772/2009, με το οποίο προστέθηκε η ανωτέρω παρ. 3 στο άρθρο 32.

14. Από τον τότε Πρόεδρο του Τμήματος Μ. Βροντάκη και τη Σύμβουλο Ε. Σαρπ.

II. Το πεδίο εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 32 παρ. 3 του ΠΔ 18/1989 (ΣτΕ Ολ 31/2013)

10. Όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής της ρύθμισης του άρθρου 32 παρ. 3 του ΠΔ 18/1989, η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας έκρινε, με την απόφαση ΣτΕ Ολ 31/2013¹⁵, ότι η δυνατότητα να ζητηθεί η συνέχιση της δίκης κατ' εφαρμογή της εν λόγω δικονομικού χαρακτήρα διάταξης παρέχεται, κατά το γράμμα της, μόνον όταν συντρέχει περίπτωση κατάργησης της δίκης κατά την παράγραφο 2 του άρθρου 32 και, ειδικότερα, όταν η παύση της ισχύος της προσβαλλόμενης πράξης οφείλεται στη μεταγενέστερη έκδοση πράξης ομοίου περιεχομένου ή στην τροποποίηση ή αντικατάστασή της με πράξη, η οποία εξακολουθεί να είναι δυσμενής για τον αιτούντα. Αντιθέτως, τέτοια δυνατότητα δεν παρέχεται όταν εφαρμόζεται η παράγραφος 1 του άρθρου 32¹⁶, όπως συμβαίνει στην περίπτωση που η προσβαλλόμενη πράξη καταργείται εξ' υπαρχής.

11. Πάντως, η μειοψηφούσα γνώμη προέκρινε τελεολογική και φιλική προς τον αιτούντα ερμηνεία της διάταξης. Εκτίμησε ότι, εν όψει του σκοπού της διάταξης που έγκειται στην αποφυγή δημιουργίας περισσότερων δικών για την αυτή αιτία, η δυνατότητα του αιτούντος διαδίκου να ζητεί, με την κατάθεση σχετικού δικογράφου, τη συνέχιση της δίκης, προβάλλοντας ενδεχομένως και νέους λόγους ακύρωσης, οι οποίοι στρέφονται κατά της νέας πράξης, έτσι ώστε να μην υποχρεώνεται στην άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως και κατά της τελευταίας αυτής πράξης, παρέχεται και στην περίπτωση εξ' υπαρχής κατάργησης της προσβαλλόμενης πράξης με νεότερη πράξη που επαναλαμβάνει την ίδια, κατά βάση, και δυσμενή για τον αιτούντα (ατομική ή κανονιστική) ρύθμιση.

12. Εν κατακλείδι, και στις δύο αποφάσεις της, η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας υιοθέτησε γραμματική ερμηνεία της διάταξης του άρθρου 32 παρ. 3 του ΠΔ 18/1989, προφανώς προς αποτροπή της καταστρατήγησης της σχετικής διαδικασίας. Κατέληξε, έτσι, στην κατάργηση της δίκης, υποχρεώνοντας τον διάδικο να ασκήσει νέο ένδικο βοήθημα κατά νεότερης πράξης που έχει το ίδιο κατ' ουσίαν περιεχόμενο με την ήδη προσβαλλόμενη. Όταν, όμως, η Διοίκηση δημιουργεί τεχνητά τις προϋποθέσεις της κατάργησης της δίκης, εκδίδοντας νέα πράξη που αντικαθιστά την προσβαλλόμενη, της οποίας αναπαράγει κατ' ουσία το περιεχόμε-

νο, η αυστηρή ερμηνεία των δικονομικών διατάξεων καταλήγει σε ανεπιεική αποτελέσματα για τον αιτούντα, επιβαρύνοντας ταυτόχρονα και τη διοικητική δικαιοσύνη που θα επιληφθεί ενδεχομένως νέου ένδικου βοηθήματος κατά της νεότερης πράξης. Ενδείκνυται, επομένως, περισσότερο πραγματιστική προσέγγιση που αποφεύγει τις δεσμεύσεις της αυστηρής, έστω συνεπούς δογματικά, νομικής ανάλυσης. Ειδικότερα, η ερμηνεία των οικείων δικονομικών κανόνων θα πρέπει να γίνεται κατά τρόπο σύμφωνο προς τις επιταγές του δικαιώματος για πλήρη και αποτελεσματική δικαστική προστασία, με κριτήριο την πρακτική αποτελεσματικότητα της συγκεκριμένης επέμβασης του δικαστή, κυρίως δε το ωφέλιμο αποτέλεσμά της για τη νομική κατάσταση των διαδίκων¹⁷. Υπό το πρίσμα αυτό θα πρέπει να αξιοποιείται η διάταξη του άρθρου 32 παρ. 3 του ΠΔ 18/1989 και η δυνατότητα διεύρυνσης του αντικειμένου της δίκης, η οποία απαλλάσσει τόσο τον αιτούντα από την επιβάρυνση της άσκησης νέου ένδικου βοηθήματος όσο και το Δικαστήριο από την επανάληψη διαδικαστικών πράξεων που τείνουν στην ακύρωση ήδη προσβληθείσας ατομικής ή κανονιστικής ρύθμισης.

Ευγενία Β. Πρεβεδούρου,
Αν. Καθηγήτρια Νομικής ΑΠΘ

ΣΤ. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

Εκτελεστός χαρακτήρας πράξης - ΤΑΙΠΕΔ

ΣτΕ Ολ 3873/2014

Πρόεδρος: Σωτ. Ρίζος, Πρόεδρος ΣτΕ

Εισηγητής: Μ. Βηλαράς, Σύμβουλος Επικρατείας

Δικηγόροι: Γ. Δελλής, Α. Ροϊλός, Νομικός Σύμβουλος του Κράτους, Θ. Φορτσάκης, Γ. Γεραπετρίτης

Η ΤΑΙΠΕΔ ΑΕ είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, το οποίο δεν εκδίδει εκτελεστές διοικητικές πράξεις, διότι συνεστήθη, με τις διατάξεις του Ν 3986/2011 για την αξιοποίηση στοιχείων της ιδιωτικής περιου-

15. Βλ. και ΣτΕ 1503/2013.

16. Κατά τη διάταξη αυτή, «η δίκη καταργείται αν μετά την άσκηση του ένδικου μέσου η προσβαλλόμενη πράξη ή η δικαστική απόφαση ανακλήθηκε, ακυρώθηκε ή εξαφανίσθηκε». Βλ. αναλυτικά, Ε. Πρεβεδούρου, Η κατάργηση της διοικητικής δίκης, ό.π. 144 επ.

17. Επίκαιρη η σκέψη του Jean Rivero, ο οποίος σε σειρά γνωστών μελετών του είχε προσάψει στον διοικητικό δικαστή ότι έδινε ενίοτε το προβάδισμα στη «δικονομική αισθητική σε βάρος της μέριμνας για τον διάδικο» (έτσι G. Vedel: «Jean Rivero avait son franc parler et avait su, dans des chroniques devenues célèbres, reprocher au juge administratif de préférer parfois l'esthétique judiciaire au souci du justiciable...», παραπομπή σε G. Cohen-Jonathan, hommage a Jean Rivero, Droits fondamentaux, n° 1, juillet - décembre 2001, σ. 5 [8]).

NΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕΒΕ

ΑΘΗΝΑ Μαυρομιχάλη 23, Τηλ.: 210 3678800 (30 γραμμές), ΑΘΗΝΑ Μαυρομιχάλη 2, Τηλ.: 210 3607521,
ΠΕΙΡΑΙΑΣ Φίλωνος 107-109, Τηλ.: 210 4184212, ΘΕΣ/ΝΙΚΗ Φράγκων 1, Τηλ.: 2310 532134,
ΠΑΤΡΑ Κανάρη 28-30, Τηλ.: 2610 361600

www.nb.org • e-mail: info@nb.org